

૧૬૭૬

ગૂજરાતી પેહેલી ઓપકી.

The Department of Public Instruction, Bombay.

GUJARÁTI FIRST BOOK,

BY

T. C. HOPE, C.S.,

LATE EDUCATIONAL INSPECTOR, N.D.

STEREOTYPED.

SEVENTEENTH EDITION.—50,000 Copies.

Registered for Copy-right under Government of India's Act XXV. of 1867.

B o m b a y :

GOVERNMENT CENTRAL BOOK DEPÔT.

1882.

(All rights reserved.)

Price 1½ Anna.

250K

BOMBAY :

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

મુંબઈ ઈલાકાતું સરકારી કેળવણીખાતું.

ગૂજરાતી પેઢીની ચોપડી.

આ

વી. સી. દોપ,

માલ એજ્યુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર, ઉ. ભા.
અમદાવાદ રતી.

કાયમ ઠસાની

૧૭ મી આવૃત્તિ—૫૦૦૦૦ પ્રત.

આ પુસ્તકની માલિકી સન ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટ પ્રમાણે
નોંધેલી છે.

મુંબઈ.

ગવર્નમેંત સેન્ટ્રલ બુક ટીપો.

સન ૧૮૮૨.

આ પુસ્તકસંબંધી સર્વે અધિકાર સરકારે સ્વાધીન રાખેલા છે.
કીમત દોડ આનો.

૧૬૭૮

મુંબઈ મધ્ય
એન્ડ્રુકેશન સોસાયટીના છાપખાનામાં છાપી.

પેહેલી ચોપડી શીખવવાની રીત.

૧. આ દેશમાં આજસુધી વાંચતાં તથા લખતાં શીખવવાની રીત ચાલતી હતી, તેથી આ ચોપડીમાં કેવળ જૂદી રીત છે, માટે એ નવી રીત બધા મેહેતાજીઓએ સારીપેઠે સમજવી જોઈએ. મુ-જાફર, ખારખડી, ને જોડાફર શીખતાં છોકરાંને ઘણો વખત જતો હતો, અને તેમને બહુ અકળામણ આવતી હતી. યુરોપમાંડના બિ-લાવાન અને છોકરાં બહાવવાના કામમાં અનુભવી પુરોને એ અને બીજાં કારણોથી એ જૂની રીત ખોટી માલમ પડી. જે નવી રીતની તેઓ બલામણ કરેછે, તે પ્રમાણે આ ચોપડી લખી છે. એમાં મુખ્ય મતલબ એ છે કે વાંચતાં, લખતાં, ને અર્થ, એ ત્રણ જોડે શીખવવાં, ને તેમાં જોમ અને તેમ રસ ઉપજે, ને છોકરાં કાયર ન થાય, તેમ કરવું. જે જે વસ્તુનાં નામ પાઠમાં આવે, તે વસ્તુ પાઠ ચાલતી વખતે અને ત્યાંસુધી છોકરાંને દેખાડવી અને તે જોની બનેલી છે તે પૂછી સમજાવવું.

૨. જે છોકરાં વાંચતાં શીખ્યાવગર નિશાજે ખેસે તેમને એ ચોપડી આરંભ્યાપેહેલાં, આકારની પેઠી નિશાજમાં હોય, તેમાંનું સર્વે સારી પેઠે શીખવી રહ્યાપછી, આ ચોપડી નીચે લખેલી રીતે આરંભવી. પેહેલા પાઠને મથાજે “મા, બા, છે,” એ બોલ લખ્યા છે. તે કાજા પાઠીઆઉપર ચાકવડે લખવા, ને તે છોકરાંને વંચાવવા.

તે આ રીતે. છોકરાંનું મન લગાડવાને કહેવું, જુઓ, આ (આંગ-
નીવતી અક્ષર દેખાડીને) “મા” છે. પછી તેમની પાસે ‘મા’ કહે-
વડાવવું. ‘મ’ ને કાનો ‘મા,’ એ રીતે ન બોલાવવું, એકદમ ‘મા’
કહેવડાવવું. પછી ‘મા’ નો અર્થ સમજાવવો. તે આવડે ત્યારે એજ
રીતે ‘બા’ એ બોલ ને તેનો અર્થ શીખવવો. ફરીથી યાદ દેવડાવીએ
છીએ કે કાનો, માત્રા, અજ્ઞ, વરડું, એ કાંઈ હાલ શીખવવું નહોં,
એજ પ્રમાણે ‘છે’ શીખવવો. ત્યારે ત્રણે બોલ આવડે ત્યારે તેને
પાઠીઆપરથી જૂશી નાખવા, ને ત્રણમાંથી ગમે તે લખવો, ને
જોવું કે છોકરાંને અર્થસુધાં આવડે છે કે નહોં. એમ ત્રણે બોલ
તપાસી જોયાપછી પાઠ વંચાવવો, ને તેમાં એક એક બોલ છૂટા બોલા-
વવો. કોઈ ઉચ્ચાર ખોટો કરે તો તેને ફરીથી વંચાવવું, એમ આખો
પાઠ શીખવવો. પાઠ એવો શીખવવો કે તેમાંના બોલ જ્યાં આવે
ત્યાં તુરત બોલખાય, ને તેનો અર્થ સમજાય. રોજ જો શાંચતાં
શીખવવું તેજ લખતાં શીખવવું. સૌ છોકરાં પોતપોતાની ચોપડીમાં
જોઈને લખે. એ રીતે આખી ચોપડી શીખવવી. પણ આગળ
જતાં થોડી વધારે જુગતી કરવાની છે તે નીચેની કલમમાં મહેતા-
જી સાર કરી દેખાડી છે, તેમુજબ મહેતાજીએ કરવું.

૩. તેરમા પાઠથી મથાળે બે તરેહના બોલ લખ્યા છે ; એ
પાસે નવા બોલ લખ્યા છે, ને જમણે પાસે આવી ગએલા બોલના
બાગઉપરથી થએલા બોલ લખ્યા છે. નવા બોલ તો ઉપર કહ્યા
પ્રમાણે શીખવવા, ને શીખેલા બોલઉપરથી થએલા બોલ આ

મુજબ શીખવવા. ૧૩ મા પાઠમાં જમણે હાથે “લે” છે; પા-
ઠીઆપર એ રાખ્દ લખવો; ને તેમાંથી ‘લે’ ઉપર હાથ ઢાંકવો, ને
પૂછવું કે, આ બાકી શું રહ્યું છે? છોકરાં કહેશે ‘લ.’ તેનો અર્થ
પૂછવો. પછી ‘લે’ ને હાથ વતી ઢાંકવો, ને પૂછવું આ શું છે? છોકરાં
કહેશે લે “લે.” એનો અર્થ પૂછવો. પછી હાથ લઈ લઈને આ બોલ
વંચાવવો, ને તેનો અર્થ સમજાવવો. તેમજ ચૌદમા પાઠમાં “તેલ”
એવો બોલ છે, એ ઠેકાણે પેહલાં “તે” લખવો, ને વંચાવવો, તથા
અર્થ પૂછવો. પછી “લઈ” લખવો, વંચાવવો, ને અર્થ પૂછવો, પછી
કહેવું કે, જુઓ એ “લઈ” માં એ ભાગ છે એમ કહી હાથ વતી ‘ઉં’
ઢાંકી પૂછવું કે, આ શું છે? છોકરાં કહેશે ‘લ’. પછી “ઉં” તેની
પાસે લખવું ને કહેવું, વાંચો. એમ એ બોલ વાંચતાં શીખવવો,
ને એનો અર્થ શીખવવો. એવા રાખ્દ લે પાઠમાં આવે તે એ રીતે
શીખવવા.

૪. એકવીસમાં પાઠથી જરા વધારે જુગતી કરવી. એ પાઠમાં
નવા બોલમાં ‘તારે’ ને ‘ધર’ છે; એ બે વાંચતાં આવડે, ત્યારપછી
‘તા’ ને હાથ ઢાંકી પૂછવું, આ બાકી રહ્યું તે શું છે? છોકરાં કહેશે
‘ર’, પછી ‘ધ’ ને હાથે ઢાંકી બાકી રહેલો અક્ષર પૂછવો, આ શું
છે? છોકરાં કહેશે ‘ર.’ આગલા ‘રે’ ની માત્રા ઢાંકી બાકી રહેલો
અક્ષર પૂછવો, આ શું છે? છોકરાં કહેશે ‘ર.’ હાથ ઉઠાવી લઈ
પૂછવું, હવે શું છે? છોકરાં કહેશે ‘રે.’ ત્યારે માત્રા દેખાડી પૂછવું
કે, આ માથે મુખ્યાથી શું થાય છે? છોકરાં કહેશે ‘એ’ વધે છે,

પેહેલી ચોપડી શીખવવાની રીત.

ત્યારે, કહેવું કે આ “એ” ની નિશાની છે: એને માત્રા કહે છે. એમ આગળ પાઠમાં માત્રા, કાનો, અન્નશુ, વરડું, વગેરેના ભેદ દેખાડવાને ને પાઠની નીચે કહ્યું છે, ત્યાં દેખાડવો.

૫. છેલ્લું કહેવાનું એ કે કાંઈ પણ કાચું રહે એવું શીખવવું નહીં. ને શીખવીએ તે પાઠુ આવડે ત્યારેજ ખીણું શીખવવું.

પાઠ ૧.

મા. બા. છે.

મા છે.

ના, ના છે?

મા છે, બા?

બા છે.

મા, બા છે?

બા છે, મા?

પાઠ ૨.

ભૂ.

પા.

ભૂ પા.

ના, ભૂ પા.

ભૂ પા, મા.

મા, ભૂ છે.

હિ ભૂ, મા?

ભૂ છે.

મા, ભૂ પા.

ભૂ પા, બા.

ભૂ છે, બા?

હિ ભૂ, બા?

પાઠ ૩.

પી.

જા.

બૂ પી.
 પી જા.
 પી જ.
 જ મા, પી.
 જા, બૂ પી.
 જ મા, બૂ છે.

જા પી.
 જ પી.
 જ જા.
 મા, બૂ પી.
 જા, જ, પી.
 જા, બૂ છે, જ પી.

પાઠ ૪.

ભા.

તું.

ભા છે.
 તું જ.
 જા, તું જ.
 તું બૂ પી.
 ભા, જ, બૂ પી.
 જા, બૂ છે, તું પી.

જ ભા.
 તું પી.
 મા, તું પી.
 ભા, તું જ.
 તું બૂ પી ભા.
 ભા, તું જ, બૂ પી.

આ.

જો.

આ ને, મા.

મા, તું પી.

ને, આ ભૂ છે.

ન ને, બા છે?

ન તું, આ ભૂ પી.

આ ભૂ છે, ન તું પી.

બા, તું ન.

ને, આ પી.

આ ભૂ તું પી.

આ ને, બા છે.

ને બા, આ ભૂ છે.

ને, આ ભૂ છે, ન પી.

ધી.

ખા.

આ ધી છે.

આ ધી ખા.

મા, તું ધી ખા.

બા, આ ધી તું ખા.

મા, આ ધી છે, તું ખા.

ને, આ ધી છે, તું ખા.

તું ભૂ પી.

ન મા, ધી ખા.

ખા, તું ભૂ પી.

ને મા, આ ધી છે.

ન મા, તું આ ધી ખા.

મા, ને, આ ભૂ છે, તું પી.

એ.

બી.

શું

એ શું છે ?

આ બી છે, બા.

તું એ બી બા.

ને બા, આ શું છે ?

તું ને, બા, એ ધી છે.

ને મા, એ બૂ છે, તું પી.

બા, તું બા.

એ બી તું બા.

મા, એ શું છે ?

ને બા, આ બૂ છે.

ન તું ને, એ બી છે.

બા, ને, એ ધી છે, તું પી.

લે.

તે.

લે મા, આ એ.
 જ તું તે બી ખા.
 જ ખા, તું તે પી.
 મા, એ, આ શું છે?
 એ બા, તું તે ધી લે.
 લે એ, આ શું છે, ખા?

ખા, તું તે પી.
 ખા, તું તે લે.
 લે મા, આ તું પી.
 લે, એ, આ ભૂ છે.
 લે એ મા, આ શું છે?
 તે ધી છે ખા, તું ખા.

જી.

ના.

એ, તે જી છે.
 ના, એ બા છે.
 જી, તું તે બી ખા.
 ના ખા, તું ખા.
 લે, આ એ, એ શું છે.
 જી, એ શું છે, તું લે.

લે જી, આ ખા.
 ના, તું આ લે.
 એ મા, તે જી છે.
 લે ખા, આ ભૂ છે.
 ના ખા, એ ધી છે.
 જી, લે, આ ભૂ છે, તું પી.

હા.

રૂ.

ને, આ રૂ છે?

હા, એ રૂ છે?

એ રૂ તું લે, ના.

હા, તું આ લે.

બા, ના, તું એ રૂ લે

આ બી છે, બા, તું ને.

જી, આ રૂ લે.

હા, તું એ લે.

એ રૂ તું ના લે.

બા, તું આ બી લે.

ના મા, તું એ રૂ લે.

હા મા, આ બૂ છે, તું એ પી.

તાતા.*

છી.

તું તાતા લે.
 ના, એ છી છે.
 ને, આ તાતા છે, બા?
 હા બા, એ તાતા છે.
 ન બા, તું એ ર લે.
 ના, એ ર છી છે.

આ ભૂ તું પી.
 ના, તે છી છે.
 શું, આ તાતા છે, બા?
 હા બા, ને એ તાતા છે.
 મા, લે, આ બી તું ખા.
 ના બા, એ બી છી છે.

કે.

બાડી.

જે.

મા, આ ધી છે કે ભૂ ?
 જે છે, તે તું લે, બા.
 બા, એ બા છે કે મા ?
 ને બા, આ બા છે કે જી ?
 ને આ બી છે કે શું ?
 એ બાડ છે.

તું બાડ કે તાતા લે.
 જે બાડ છે, તે તું ખા.
 ના, એ છી છે, તું બં.
 આ શું છે, બા ?
 આ બાડ છે ?
 જે બાડ છે તે લે.

* તાતા એટલે રોટલા. સુરતમાં તેને ડાલુ ખાયા કહે છે.

હું
લગી.*

લેજે.

મા, તાતા લેજે.
બા, હું તાતા લઉં ?
ના બા, એ છી છે.
આ શું છે, ધી કે બા ?
હા, તું લેજે.
હું આ ૩ લઉં કે ધી.

બા, તું બી લેજે.
બા, હું લઉં કે ?
હા મા, તું લેજે.
ના ના, એ, એ છી છે.
શું, આ બી છે ?
એ ૩ છે, બા.

* આ ટેકાંણે મહેતાજીએ હરકોઈ અક્ષરને માથે અનુસ્વાર આવે ત્યારે કેમ ઉચ્ચાર કરવો તે શીખવવું.

વાવા.

તેલ.

મારું.

આપ.

આ વાવા આપ.

ને, એ વાવા છે.

મા, એ તાતા લે.

આ મારું બૂ આપ.

એ તેલ મારું છે.

એ મારું છે, હું લઉં કે?

મારું ધી આપ.

આ ધી વાવા છે.

આ મારું છે, તું આપ.

એ તેલ છી છે કે?

ના, એ વાવા છે.

લે, ને, વાવા છે કે છી?

૧૪૮ ૧૫.

છું.
મને.
લાવ.

જાજે.
જાડી.
પીડી.

એ ર લાવ, જા.
જા, તું ધી લે.
હું બૂ લઉં, મા?
લાવ, જા તેલ મને આપ.
હું એ જાઉં છું.
તું શું લે છે?
હું બૂ પીઉં છું.

જી, તેલ લાવ.
જાપા, જો, જા શું છે?
એ તાતા મને આપ.
હું એ જાઉં, જાપા ?
લાવ, હું જાઉં છું.
મા, તું જાજે.
જી, મને ર આપ.

પાઠ ૧૬.

જાય.

આવ.

આવું.

કેમ.

બા, તું આવ.

બાપા, તું એ આવ.

બા, હું આવું?

બાપા, કેમ છે વાર?

તે કેમ જાય છે?

એ હું જાઉં બાપા?

કેમ મા, હું આવું?

તું ના આવ.

હું જાઉં છું બાપા.

હું જાઉં કે તે જાય?

જે જાય તે જાય.

હું આવું છું બાપા.

ત્યાં.

જાડિં.

તલ.

તે.

મા, મને તલ આપ.

જે એ તલ છે.

તે ત્યાં છે, તું લે જા.

એ મને આપ.

આ શું છે મામા?

ના, તું ત્યાં લેજે.

તું ત્યાં જ ને જે.

આ તલ તું જા.

હું કેમ જાઉં વાર?

બાપા, મને ધી ને તાલ

એ તલ છે કે તેલ છે?

આપ.

તું એ જીને ત્યાં આપજે.

ના, ત્યાં લેજે.

આ શું છે બા?

જે આ હું કેમ લઉં?

પાઠ ૧૯.

દે.	ભાત.	જોવા.
આજ.	ખાવાં.	સેવા.

મા, મને ખાવા દે.

આવ, આ લે.

આ ભાત હું લઉં કે?

એ મને આજ સેવા દે.

બા, મને ભાત ખાવા દે.

જે જી, હું ખાઉં છું.

તું આજ ના જ.

બાપા, મને જોવા દે.

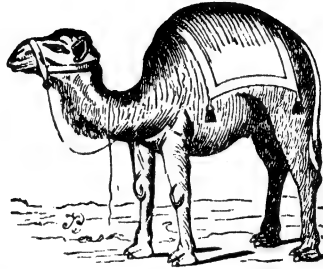
હું આજ જોવા જઈ છું. •

હું આવું કે, બા?

આજ તું ના આવ.

તું જ ને ભાત ખા.

હા, જી, હું જઈ છું

નહીં.

દૂધ.

મામા.

પછી.

મા, મને ભાત ને દૂધ આપ.
 ના, એને દૂધ નહીં.
 આજ ભા જય છે.
 ના, તે નહીં જય.
 મામા, હું પછી નહીં જાઉં.
 જો, આ દૂધમાં શું છે ?
 તે હું જોઉં છું, બાપા.

મને જવા દે બા.
 ભૂ પી, પછી જ.
 હું તાતા ને દૂધ જાઉં ?
 હું જાઉં છું, બાપા.
 જી, મને દૂધ આપ.
 હું દૂધ ને તાતા જાઉં ?
 ના, પછી જાજો.

મારા.

હશે.

એવું.

ને બા, આ શું છે ?

હશે, જે છે તે.

બાપા, એ કેમ હશે ?

જેમ હશે તેમ.

આ તાતા મારા હશે ?

ના બાપા, એ મારા છે.

મને એ નેવા રે.

હું તે નેવા આનું કે ?

એમાં શું નેનું છે ?

એ મારા તલ છે.

મારા બાપા ત્યાં હશે ?

ના, મારા બાપા નય છે.

તું આવ બા.

બાપાને એ તેલ નેનું છે.

જી, તું એ બાજે.

તારે.

ધર.

તાં.

તારે શું ખાવું છે ?
 ને આ તાં છે.
 તે દૂધ પીશે.
 ને, આ માં ધર છે.
 ના, એ ધર માં છે.
 તારે બૂ પીવું છે ?
 એમાં શું હશે ?

એ માં છે બાપા ?
 ના, એ તાં નહીં.
 તારે તલ ખાવા છે કે ?
 બા મને આપશે ?
 આવ, માં ધર ને.
 ના, હું નહીં આવું.
 તારે ખાવું છે કે નહીં ?

* અહીં યાત્રાનો ભેદ દેખાડવા.

ઘેર.	હતું.	મારે.
ગોળ.	ભાવશે.	હતાં.

આજ તારે ઘેર શું હતું?

તાતા, દૂધ ને ગોળ હતાં.

એ ભાને આપજે.

ના, મારે ખાવું છે.

માજી, આ બૂ હું પાઉં?

તને ગોળ ભાવશે?

હા, હું ગોળ ખાઉં છું.

હું મારે ઘેર જાઉં છું.

હા, તું તારે ઘેર જા.

એને તાતામાં ખાજે.

ના, માજી, હું નહીં લઉં.

ના બા, એ છી છે.

એ, એ વાવા છે.

તારે ઘેર ગોળ છે?

શાક.

તારી.

દાળ.

આવશે.

હાંધે.

દેશે.

લે, આ શાક ને દાળ ખા.

ના, હું દાળ નહીં ખાઉં.

એ તારું શાક છે, કેમ?

આ મારું છે.

હું જાઉં છું, તું આવજે.

લેને દાળ ને શાક ખા.

વા દે.

તારી મા શાક ખાવા દેશે?

તારી મા આવશે કે નહીં?

હા, પછી આવશે.

હું એ પછી આવું કે નહીં?

તું આવ ને બે.

મામા, એ આવશે કે નહીં?

ના, તે ઘેર બંધે છે.

આજ કેમ બંધે છે, વાર?

હાથ.

તારા.

પગ.

જોઈ.

લેવું.

જેઠં તારા હાથ.

તારે શું લેવું છે ?

મને ગોળ આપ.

તારા પગમાં શું છે ?

મને જોવા દે.

તેને તારા હાથ પગ જોવા દે.

પછી જોવા આવજે.

તારા પગ જોવા દે.

પગમાં શું જોવું છે, વાહ !

તારે પગ છે કે નહીં ?

જો, આ પગ ને આ હાથ.

તારી માના હાથમાં ગોળ

આપ.

ના, મારા હાથમાં લઉં.

પછી લેજે મામા.

નથી.

કાકા.

ક્યાં.

નાક.*

તમારા.

એહં તારં નાક ક્યાં છે ?

ને, આ નાક છે.

તમારા કાકા ક્યાં છે ?

મારા કાકા ઘેર છે.

ના, કાકા ઘેર નથી.

નથી કેમ? ને તે હંધે છે.

તારા નાકમાં શું છે ?

કશુંજે નથી.

બા, તારં નાક એહં? હા ને.

લે જા, આ દૂધ કાકાને
આપ.

દૂધ ક્યાં છે ?

આ મારા હાથમાં છે.

ના, તમારા હાથમાં નથી.

તે ક્યાં છે ?

તમારા કાકાને ઘેર છે.

કેમ, ત્યાં આજ શું છે ?

* અહીં “કાકા” ને “નાક” ઉપરથી કાનાનો ભેદ સીખવવો.

કાંઈ
આપું.
બેન.

આવ, હું તને કાંઈ આપું.
શું આપું જા ?
શાક આપજો.
તમારા હાથમાં શું છે ?
કાંઈએ નથી.
આવ બેન, હું કાંઈ આપું.
જો, એ શું દર્શો ?
હું તને કાંઈ આપું.

વાત.
કહું.
ખાવું.

ક્યાં, મારા ઘરમાં ?
મારા ઘરમાં બેન છે.
જોડે બેન, તારે કને કાંઈ
છે ?
આવ બેન, વાત કહું.
તમારે ખાવું છે ?
તારે ક્યાં ખાવું છે ?

• કોણ.*

થાય.

માસી.

એક.

બે.

ભાઈ.

એ કોણ છે બાપા ?

એ તારા કાકા છે, ભાઈ.

તારા કાકા તે મારા ભાઈ
થાય.

બાપા, મારે બે ભાઈ ને એક
બેન છે.

તમારે બે ભાઈ છે ?

મારે એક ભાઈ છે, તે તારા
કોણ થાય ?

તે મારા કાકા થાય.

બા, મામા તે કોણ !

તારી માના ભાઈ તે તારા
મામા થાય.

તારી માની બેન તે તારી મા-
સી થાય.

માસી ક્યાં છે ?

માસી ઘેર હંધે છે.

હું માસીને ઘેર જાઉં ?

ત્યાં કોણ હશે ?

* 'કોણ' ને 'કાકા' ઉપરથી કાનો ને એક માત્રા આવેથી જેમ
વાંચવું એ સમજાવવું.

પાઠ ૨૮.

જાણે. આપીશ*.

મસ. લાવી.

તે બાઈ, તારી માસી દૂધ
લાવી.

માસી, મને મસ આપ.

વાર બાઈ, તું મસ લેજે.

મારી બેનને આપીશ કે
નહીં ?

હા, મસ છે, હું આપીશ.

તે મસ દૂધને શું કરશે, કોણ
જાણે.

કરશે. સરત.*

ખાશે. બાજરી.

તાતા લાવી તેમાં ખાશે.

તાતા રોના થાય બેન ?

કોણ જાણે, મને સરત નથી.

મારા બાપા જાણે છે.

બાઈ, તાતા ધઉંના થાય,
તે બાજરીના થાય.

આજ તું શું લાવી ?

બાજરી લાવી છું.

તું મને આપીશ કે નહીં ?

* “આપીશ” ને “આપ” એ બોલાઉપરથી અલગીનો બિંદુ
સમજાવવો.

પૂછો. માગે.

કહો. તો.

કામ. પૂછું.

કહું. જોઈશે.

તમે પૂછો કે એ કોણ છે ?

મારે શું કામ છે ?

તો હું એને પૂછું બાપા ?

હા, તમો પૂછો.

બાપા, એ કાંઈ માગે છે ?

શું માગે છે બાઈ ?

તે તો કોણ જાણે.

એ કાંઈ ખાવાને માગે છે.

એને કહો પછી આવજો.

ના બાપા, હું તો ત્યાં કહું,
તમે કહો.

જે માગે તે આપું ?

પૂરી ને બાઉ આપું ?

હા પૂછો, તે માગે તો તે
આપજો.

કહો બાઈ, તમારે શું જો-
ઈશે ?

* 'પૂછો' ને 'પછી' ઉપરથી હ અથવા વચ્ચે બગાડ્યાથી રોડ ફેર
લાવે છે તે દેખાડવું.

જુઓ. માગી.

હતી. આપો.

કેરી. કોણે.

તેણે. બેને.

જુઓ, આ કેરી છે.

એ કેરી મને આપો.

એ કેરી તેણે માગી હતી.

કોણે માગી હતી ?

મારી બેને માગી હતી.

શા સાર માગી હતી ?

ખાવા સાર માગી હતી.

હો, આપો.

જુઓ, બાઈ, આ શું છે ?

ના, હું. નહીં જોઈ, તમે
જુઓ.

મારા હાથમાં આપો તો
જોઈ.

તમારા કાકાને કહો, તે
આપશે.

મારા કાકા ત્યાં નથી.

જુઓ, એ કોણ છે ?

૧૧૪ ૩૧.

તમે.	ભૂખી.	પણ.	થઈ.	બહાર.
ભૂખ.	કહે.	લાગી.	ખાશો.	જાઓ.

તમારી બેન ભૂખી થઈ છે.

મને પણ ભૂખ લાગી છે.

તમે શું ખાશો ?

તું કહે તે ખાઉં.

તમે ક્યાં જાઓ છો ?

હું બહાર જાઉં છું.

મને ભૂખ લાગી નથી.

તું બહાર આવે છે ?

હું ભૂખી છું તે કેમ આનું ?

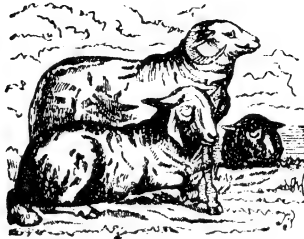
ભૂખ લાગી હોય તો ખા.

તમે શું લાવશો ?

માસી કહે તે લાવીશ

માસી ભૂખી છે.

તે કહે તે તમે કરજો.

પાસે.

બીજો.

ગઈ.

બાબી.

ક્યારે.

કાકો

તેની.

ત્યારે.

ઉભું.

તમારો બીજો બાઈ ક્યાં બાબી પાસે જ.
છે?

જે, તેની મા આવી.

તે વાત હું નથી જણતો.

તેની પાસે કોણ ઉભું છે?

તમારી બાબી ઘેર છે?

તેની માસી છે.

ના, તેની માને ઘેર ગઈ છે.

પાસે બીજો કોણ છે?

પાછો ક્યારે આવશે?

એ બીજો બાબીનો કાકો

તે મને કહી નથી ગઈ.

છે.

આવશે ત્યારે તમને કહીશ.

તેની બેન ક્યારે આવશે?

પાઠ ૩૩.

ગુંદર.	સોનું.	બીજું.	જૂની.
આંખો.	આવે.	લેતી.	કાલે.

ને બા, મામા આવે છે.

એના હાથમાં ગુંદર છે કે શું?

ના, બાઈ, એ બીજું કાંઈ છે.

સોનું છે. તારૂં સોનું મને
નેવા દે.

મામા, જીને કહો, ગુંદર લેતી
આવે.

બાઈ, જીની પાસે ગુંદર નથી.

હું તને ગુંદર કાલે આપીશ.

મારે બે આંખો છે.

એક નાક છે, બે કાન છે,

બે હાથ છે, ને બે પગ છે.

મારી બાબીની આંખો
જુઓ.

કેમ, તેની આંખોને શું છે ?

કોણ જાણે, હું નથી જા.
ણતો.

તે કોણ આવે છે ?

ચાર.

માથું.

માથાં.

પશુ.

કેટલાં.

છત્રી.

હોય.

તારે કેટલાં માથાં છે ?

મારે એક માથું છે.

તમારે પગ કેટલા છે ?

કોઈને ચાર પગ હોય ?

હા, પશુને ચાર પગ હોય.

કોઈને ચાર માથાં હોય ?

ના, માથું તો એકજ હોય.

તમે છત્રી બેઈ છે ?

હાજી, મારે ઘેર ચાર છત્રી-
ઓ છે.ચાર છત્રીઓને શું કરો
છો ?એક મારા બાપની, બે મા-
રા બાઈની, ને એક
મારી.તારી છત્રી કાલે લાવજે,
મારે બેવી છે.તારે કેટલા બાઈ છે, ને
તારા બાપને કેટલા બાઈ
છે ?

પાઠ ૩૫.

પૈસો.*	તેડી.	નાની.	ખીર
આવો.	આપણા.	બીજું.	પૂરી.
જોડે.		જઈશ.	

નાઈ, આપણા ઘરમાં આવો, પૈસો આપું. મારી જોડે મારી બેન છે તેને જોડે તેડી લાવું? કઈ બેન જોડે છે? મારી નાની બેન છે તે. આવો બેન, આવો, મારી જોડે તેમને બહાર તેડી-જઈશ, ને પૈસો આપીશ. આપણા ઘરમાં તો આવો.

નાની બેન, તમારી જોડે આ બીજું કોણ છે? મારા બાઈને તેડી લાવી છું. એને પૈસો આપીશ? તમે ક્યાં જાઓ છો? મારી બાબીને ઘેર જઈ છું. તમને મારી જોડે તેડી જઈશ. ત્યાં ખીર પૂરી ખાવાનાં છે.

પાઠ ૩૬.

સારો.	મેજો.	કાગળ.	લખાવશે.	વારે.
માટે.	લીધો.	કેવો.	લખીશ.	આવડે.

શુભો, આ કાગળ કેવો સારો છે! એ તમે કોને કહીને લીધો? મેં મારી મેજે લીધો. પોતાની મેજે શા માટે લીધો?

* 'પૈસો' એ બોલઉપરથી અક્ષરને માથે બે માત્રા હોય ત્યારે કેમ વાંચવું તે શીખવવું.

મારે જોઈતો હતો માટે લીધો. એ કોનો છે ? મારો છે, મારા બાપ
પાસેથી એકવાર લીધો હતો. રાા માટે લીધો હતો ? એક વાર કાંઈ
કામ માટે લીધો હતો. તમને કોણ લખાવશે ? મારી મેજે લખીશ.
મેજે તે આવડે ? મારી પાસે પછી ચાંચો સારો કાગળ છે. એ સારો
કાગળ માપાસેથી લીધો હતો.

—

૧૧૪ ૩૭

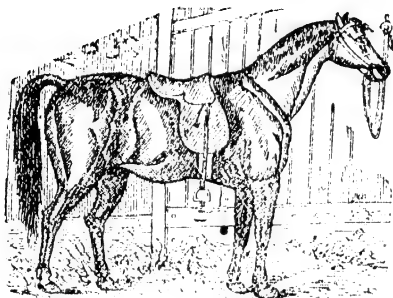
ખૂમો.

પાડો.

યયું.

પાડશો.

આજ તમને શું યયું છે બાપા ? કાંઈ યયું નથી બાઈ, હું સરો
ખું ત્યારે ખૂમો રાા માટે પાડો છો ? ને યયું હોય તે કહો. હું
જીને તેડી લાવું. ખૂમો ના પાડો. તે ક્યાં ગઈ છે ? મારા મામાને
ઘેર ગઈ છે. ત્યાં કેમ ગઈ છે ? મામાને જોવા. કેમ, તેને શું યયું છે ?
કોણ જાણે શું યયું હશે. ખૂમો રાાસા પાડો છો ? જી તો આવી,
તમે ખૂમો પાડશો તો તમારી પાસે આવશે. તમે ખૂમો ના પાડશો,
હું તેડી લાવું.

જાઠ ૩૮.

બેસું.	ધોડો.	છોકરા.	જડો.	આકર.
ધોડો	કયે.	આપણે.	આવડે.	ભીમો

જે છોકરા, આ કેવો સારો ધોડો જાય છે ! બાપા, એ ધોડ હું બેસું ? ના, એ ધોડ આપણો નથી. ત્યારે કયે ધોડે બેસું ? આપણો ધોડો છે તેપર બેસું ? હા, આપણો ધોડો ક્યાં છે ? આપણો ઘેર છે. તે ધોડે ક્યારે બેસું ? કાલે. તે તારે માટે લીધો છે. આ ખીનન ધોડો જાય છે ; એ કેવો જડો છે ! એની આંખોને યું થયું છે ? કાંઈ નથી થયું. આપણો ધોડો લાવું કે, બાપા ? તને તે લાવતાં આવડે ? આપણો આકર ભીમો છે તેને કહે કે લાવે.

પાઠ ૩૯.

આણું.	ઉભી.	પીજું.
બહુ.	છોડી.	કાચા.
પાણી.	શો.	તરસ.
અપ.	કને.	લાગી.

હભી રેહે છોડી, હું દાણા આણું, તે બઈજા. મારે તમારા દાણાનો શા અપ છે? મારી કને બહુ દાણા છે. વાર, પાણી આણું તે તો પી. પાણીને શું કરું? મને તરસ નથી લાગી. મારે ધેર પાણી બહુ છે. મારે તમારા દાણાએ નથી સેવા, ને તમારું પાણી પણ નથી પીજું. મારા દાણાનો આજ અપ નહોય તો કાલે અપમાં આવશે. બહુ છે, તેમાંથી થોડા તો બંધને આ. કાચા દાણા કોણ ખાય? હભી રેહે ત્યારે, પીજું કાંઈ આણું. ના. આજ નહીં. હું કાલે આવીશ.

પાઠ ૪૦.

બલી.	રાંધે.	ખવાડતાં.	ખવાય.
પેટ.	ખાધા.	દહાડા.	રાંધેલા.

આવ, બલી છોડી, આવ. તું કાલે આવી હતી તેજ કે? હા, ને મને કાચા દાણા ખજાજી હતા તેજ તમે કે? કાચા

નહીં તો કેવા નવાન ? મેં તો કોઈ દહાડો કાચા દાણા ખાધા નથી.
હું તો રોજ રંધેલા દાણા ખાઈ છું. કાચા ખાઈએ તો પેટમાં દુખે.
કાચા દાણા ખાધાથી કોઈ દહાડો તારા પેટમાં દુઃખ થયું છે? તું રંધે
છે કે તારી મા રંધે છે? મારી બેન રંધે છે. તારી મા પણ તારા
બેવીન બધી છે કે? હાથ, ને મારી બેન પણ બહુ બધી છે.

પાઠ ૪૧.

બાપડા.	દાંત.	વહુ.	બલાં.
ધીમે.	મધ.	એમને.	બાપડી.
અમે.	આપણી.	ડોસી.	તેમને.
ઝડ.	શેરી.	હીંડાતું.	ચાલે.

એ મા, આ બાપડા ડોસાને દાંત નથી. એના હાથમાં મધ છે.
એ કેવા ધીમે ધીમે ચાલે છે. હા બાઈ, એ બાપડાથી ઝડ હીંડાતું
નથી, મારે એ ધીમે ધીમે ચાલે છે. એ ડોસો આપણી શેરીમાં
રહે છે. એની વહુ છે તેએ ડોસી છે. તે બાપડાથી તો જરાએ
હીંડાતું નથી. એ ડોસો દાણા લવે છે, ને તે ડોસી ઘરમાં રંધે
છે. એ ડોસો ડોસી બહુ બલાં છે. એમને એક જોકરો છે તે
એમનું પેટ ભરે છે. તે બહુ સારું કરે છે. અમે તેમને જોવા
જઈશું. કાંઈ આપણે કે નહીં? હા, અમે બાપાને પૂછીશું, તે કહેશે
તે આપણું.

૫૧૪ ૪૨.

ચોળ.	અરે.	ચોળ.
વેળા.	મેલાં.	પહેર.
ગંદી.	ઉડે.	મેલ.
ગાંડી.	જુઓ.	ડીલે.
લૂગડાં.	ચોળતી.	ગંદા.

જુઓ છોકરાં, આ છોડી કેવી ગંદા છે ! એના હાથ પગ કેવા ગંદા છે ! એને ડીસ કેટલો મલ છે ! એના માથામાં જુઓ કેટલી છે ! એના વાળ કેવા ઉડે છે ! એનાં લૂગડાં મેલાં છે ! અરે ! ગંદી ને ગાંડી છોડી ! જા, તું નહા, માથું ચોળ, તારા વાળ ચોળ, ખીન્ન લૂગડાં પહેર. એ છોડી રોજ નહાતી વેળા રૂએ છે, ને માથું ચોળતી વેળા રૂએ છે. એની મા કહે તેમ કરતી નથી. જુઓ, આ કેવી ગાંડી છે !

૫૧૪ ૪૩.

ઓળખી.	કાચું.	મજુરી.	વાળા.
ખેતર.	ધંદી.	રાખજો.	પેસા.
સાંભળો.		અનાજ.	વેચવા.

સાંભળો, બાપા, એ ડોણ છે ? શું ખોલે છે ? જુઓ છોકરાં, તમે સાંભળો. આ, એ તો “ધંદી બો, ધંદી” એમ ખોલે છે. હા. એ

પંદી વચવા આવી છે. તમે એને ઓળખી નહીં? તમે એક દહાડા એને ખેતરમાં જોઈ હતી. ખેતરમાં મજૂરી કરવા આવી હતી, તે એન કે, બાપા? હવે ઓળખી રાખજે, જૂલતો નહીં. ખેતરમાં મજૂરી કરવા કેમ આવી હતી? મજૂરી કરે તો ખેતર-વાળા કાચું અનાજ ને યોગ પૈસા આપે. કાચું અનાજ લઈ શું કરે? કાચું અનાજ ઘેર લઈ જાય તે પછી શું કરે તે કાલે કહીરા.

પાઠ ૪૪.

ખોલો.	શી.	મગ.	વાલ.
પાંચ.	થોડી.	અડદ.	

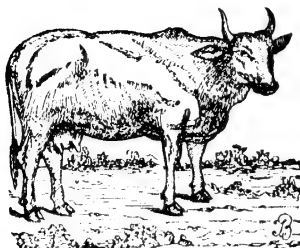
ખોલો છોકરાં, ખાવાની શી શી જાણ છે? સાંભળ મા, જાર, ખાજરી, ચોખ્ખા, ઘણ, મગ, એ પાંચ મેં કહી. હવે ખીજી શી છે તે તમે ખોલો. સાંભળો. ધર્જી, વાલ, ચોખ્ખા, ને અડદ. હજી ખીજી થોડી છે તે ખોલો. ના, તે પછી કહીરા. ચાર પાંચ રૂપો. ના, હવે કાલે; એને અનાજ કહે છે. મા, આપણે

દૂધ, ખાંડ, ગોળ, ઘી, બાજી, દૂધી, એ સૌ આધમિ છીએ, તે એ અનાજ કે? ના, ખેતરમાં દાણા પાકે છે તે અનાજ। ખાનને અનાજ ન કહેવું. જ્યુઓ, હું થોડી જાતનાં અનાજ બાવી છું.

પાઠ ૪૫.

બાકી.	બાફી.	રોટલા.	હળે.
બાફ.	રોટલી.	રોજ.	હોટ.
હળી.		આવડે.	

એમાંનાં કેટલાંક અનાજ બાફીને ખવાય છે; કેટલાંકને હળા છોટ કરી તેની રોટલી કે રોટલા કરે છે. કેટલાંની રોટલી થાય છે, ને કેટલાં બાફીને ખવાય છે તે કહો? જર ને બાજરીના રોટલા થાય છે, ને ધર્જીની રોટલી થાય છે. બાકીનાં કેમ ખવાય છે? બાકીનાં બાફીને ખવાય છે. અનાજ કાચું આધરામાં, પેટમાં દુખશે તમને બાફતાં આવડે છે? ના, બાફતાં નથી આવડતું. મારી ૭ રોજ હળીને કે બાફીને મને ખવરાવે છે. રોજે હળે છે? બહીએ.

ચાલ ૪૬.

રમું.	પાટુ.	ગાય.	ધોળી.	અજાણી.
ઉઠે.	સૂતી.	પેલી.	રાતી.	અહીં.

આવ ગાય, અહીં આવ. તારું દૂધ પીતું મને બહુ ગમ્ય છે, તારી જોડે રમું કે? જા, તારી બેન સૂતી છે તેને કહે કે જોવા લે. મારે કહે નહીં લે. એની કને ખીજું કોણ છે? એ માસી સૂતી છે. એને કહે કે લે. આ ખીજી ગાય આવી. એક રાતી છે ને ખીજી ધોળી છે. પેલી વળી એક જાય છે. અરે! આ ચોથી સૂતી છે. લે તો એની જોડે હું રમું? ના, છોકરા, એની કને જ-હરામાં. એ ગાય પાટુ મારે છે. પાટુ તે શું ખા? ગાય લાત મારે તે પાટુ કહેવાય. માટે અજાણી ગાય પાસે જવું નહીં. મારા ઘર ગાય છે તે કોઈને પાટુ મારતી નથી. હું તેની જોડે રમું? હા રમજે.

ચારો.	ગોધો *	થોડું.	નાખ.	ભૂરાય.
ધાસ	બધું	વિના.	નાખીએ.	

આ ગાયને શું ખાવાનું આપીશું? બા, પેલો રોટલો છે તે આપું? બાઈ, તેથી એનું પેટ નહીં ભરાવ. રોજ એ કેટલા રોટલા ખાતી હશે? એને રોટલા કોણ કરી આપે? પોતાની મેળે કરે. જો એને હાથ છે? ના બા, એને હાથ નથી. ત્યારે હાથ વિના મેળે કેમ કરે? તો શું ખાતી હશે? એ તો બધુંએ ખાય; ચારો, ધાસ, રોટલા, જે નાખીએ તે ખાય. જા, ધરમાંથી ધાસ લાવીને નાખ. બધું ન લાવ, થોડું લાવજે. જો પેલો ગોધો આવે છે. બધું ધાસ એ ખાધો ખાઈ જશે. ગોધો થોડું ધાસ ખાઈને જશે, એટલે ગાયને બાકાનો ચારો નાખજો.

જેયો.

રંગ.

દયા.

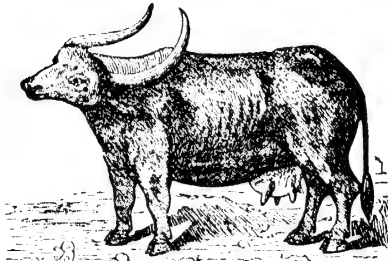
કાળો.

છાશ.

સમજા.

બેસ.

દહીં.

તે બેસ જોઈ છે? હા, ધણીએ. તો કહે, તેનો રંગ કેવો હોય છે?

* ગોધો એટલે આખલો.

લેસનો રંગ કાળો હોય છે. તે ધણું દૂધ દે છે, તે દૂધ આપણે
 ખાઈએ છીએ, તેનું દહીં કરીએ છીએ, ને દહીંની છારા કરીએ
 છીએ. છારા સારી બાગે છે. ધી રોનું થાય છે, તે તમે જાણો
 છો ? હા, ધી દહીંમાંથી થાય છે. આપણા ગામમાં એક પાડો છે,
 તે તમે જોયો છે ? હા, જોયો છે. પેલો લોકને મારે છે તેજ કે ?
 હા, એજ. એને દયા નહીં આવતી હોય ? તેને દયા શાની ?
 એનામાં કાંઈ સમજણ નથી. જેનામાં સમજણ નહીં તેનામાં
 દયા ક્યાંથી હોય ?

પાઠ ૪૯.

મઠ.	કઢી.	જેયા.	પારખી.
મીઠું.	હાથે.	ખીચડી.	દેખાડું.

જોકરાં, તમે મઠ ખાધા છે ? નાજી. મઠ કેવા થાય ? મેં મઠ ખા-
 ધાએ નથી ને જેયાએ નથી. લો. હું દેખાડું. હું મારે હાથે
 લઈ ? હા, હાથે લો, પણ જોજો, હાથે લેતાં વેરાય નહીં. તમે
 મીઠું ખાધું છે ? હાજી, મીઠું તો રોજ ખાઈએ છીએ. આ બધી
 જણસમાંથી મીઠું પારખી કાઢો. મીઠું દૂધમાં ખવાય કે ? નાજી.
 દૂધમાં તો ન ખવાય. મીઠું તો રોટલામાં ખવાય. ખીજી શા
 કામમાં આવે છે ? શાક, દાળ, છાશ, કઢી, ને ખીચડીમાં મીઠું
 નાખે છે

પાઠ ૫૦.

ઝાડ.	ધેલો.	ચડી.	પીપળો.	ચોરી
ખૂળો.		આંખો	લીમડો.	કેરીઓ.
ઠીક.		આમલી.	વડ.	તોડીશ.

જુઓ, આ ખૂણામાં શેનું ઝાડ છે? એ આંખો છે. ઠીક માપા, એને કેરીઓ કેમ નથી આવી? ધેલો દેખાય છે. આ દહાડે કેરીઓ ક્યાંથી? કેરીના દહાડામાં હું આંખે ચડી કેરીઓ તોડીશ. લોકને આંખે ચડીને! ના બાપા, પેલા ખૂણામાં આપણો આંખો છે તેપરથી તોડીશ. ઠીક, ખીજને આંખેથી કેરી તોડી નહીં. ધેલો છોકરો હોય તેજ એવું નફારું કામ કરે છે. એ તો ચોરી છે. તે ખીજનું ઝાડ જોયાં છે? હોવે, ઘણાં એ. આમલી, પીપળો, લીમડો, વડ, ને ખીજનું ઘણાં. જો, આ ખૂણામાં શેનું ઝાડ છે? એ ખોરડીનું છે.

પાઠ ૫૧.

ફોઈ.	ફળીઆ.	કીધું	ખખર.
નાઠો.	નીકળે.	બેઠી.	લાકડી.
		અલી.	

અરે બોડી, તારા માથામાંથી લોહી કેમ નીકળે છે? પેલું બોકરે લાકડી મારી તેથી લોહી નીકળે છે. તે કાંઈ કીધું હશે.

ના, હું તો બેઠી હતી, ને ઝટ મારીને નાહો. અલી, એ ક્યાં નાહો ? પેલો નાસે છે. તારું ઘર ક્યાં છે ? હું ખીજા કુળીઆમાં રહું છું. ત્યારે આ કુળીઆમાં કેમ આવી છે ? અહીં મારી કોઈનું ઘર છે. હોંડ, તારી કોઈને ઝટવારમાં તેડી, એ છોકરાને ઘેર જ, ને એના આપને કહે. ના, ના, તમે એ વાત મારી કોઈને કહેશો માં. એમ કહી તે ઝટ પોતાના કુળીઆભણી નાસી ગઈ. પેલો છોકરો ક્યાં નાહો, તે પણ કોઈને ખબર પડી નહીં.

પાઠ પર.

સૌ.*

વાળુ.

બચી.

મોઢે.

ગાળો.

દીધી.

લાત.

વાંક.

માંદી.

કડવાં.

ઓસડ.

એ છોડી કેવી નહારી હતી, અને એનું શું થયું તે હું કહું. એ સાઆગળ જૂઠું બોલી. એણે તે છોકરાને ગાળો દીધી ને લાત મારી. એ વાત કોઈને ન કહીને એ જૂઠી છોડી સૌને મોઢે બોલી કે, મારો કાંઈ વાંક નથી. ને વળી એ વાત પોતાનાં મા આપને કહી નહીં. વળી વાળુમાં ઘણું આધી, તેથી તણાઈ ગઈ. ખાલે દહાડે વાળુ થયું નહીં, ને ખહુ માંદી પડી. મરતી મરતી બચી. તે પણ કડવાં કડવાં ઓસડ આધાં ત્યારે બચી. જૂઠું બોલે તેને એમ થાય.

* ‘સૌ’ એ બોલજીપરથી અક્ષરને માથે કાનો ને બે માત્રા સ્થળ ત્યારે કેમ જિઆર થાય છે તે દેખાડવું.

પાઠ ૫૩.

તોફાન.	લૂલો.	મોટાં.
આખો.	વાગે.	જીવ.
દોડ.	રીતે.	પોતાની.
ઉભો.	ચૂલામાં.	જરા.

જીઓ, આ છોકરો લૂલો છે. સાચી લૂલો થયો તે વાત કહું. એ છોકરો આખો દહાડો દોડ દોડ કરે, જરાએ ઉભો રહે નહીં, ને તોફાન કરે. કોઈ કહે તે માને નહીં, એથી એ રોજ પડે. પડે તે વળા વાગે. એક દહાડા ચૂલાકને ઉભો ઉભો તોફાન કરતો હતો ત્યાંથી જ્યે દોડવા જાય છે કે ચૂલામાં પગ પડેથી એ લૂલો થયો. એ રીતે એ પોતાની વળે લૂલો થયો. માટે આખો દહાડો તોફાન ન કરવું, ને મોટાં કહે તે માનવું. એ છોકરો તો લૂલો થયો, પણ ક્રોધવાર એથી જીવ પણ જાય.

પાઠ ૫૪.

ઢોલ.	નિશાળ.	વગાડે.	મૂળ.	મારતા.
ઢગલા.	જળ.	પીપી.	બેસવા.	શેઠ.
ખાંધે.	વધારે.	બેસ.	પટેલે.	
	પૂરાં.	મેહેતાજી.	વરસ.	

સાંભળ મા, ધુ ધુ વાગે છે. હું જાવા જાઉં ? હા, જા, ઢગલાપર જઈ બેસ. રોના ઢગલાપર ? પેલા લાકડાંના ઢગલાપર. સૌ

સાકની આગળ એક જાણ દોલ વગાડે છે. એ દોલ ને પીપી વગાડે છે. તે કેવા ધીમે ધીમે હીંડે છે. ગાડીમાં આ નાનો છોકરો બેઠો છે, તે નિશાળે બેસવા જાય છે. એની આંધે કેવો સારો ખેસ છે. એના બાપાની આંધે છે તે વધારે સારો છે. એ શેઠનો છોકરો છે. એ છોકરો બહુ નાનો છે. તે ચાર વરસનો છે. ચારે પૂરાં નથી થયાં ! હવે તો નિશાળમાં બહુ મજા પડે છે. કેવું રમવાનું છે ? મહેતાજી મારતા પણ નથી. ત્યાં છોકરાંને બહુ ગમ છે. તો હુંએ જઈશ. મા, હીંડ, મને આજ મેલી આવ.

પાઠ પપ.

એંચે. ધૂળ.	ફરે. બળદ.	ખેડે. ઘોર.
દીઠાં. કાદવ.	ભણે. કહેલું	પોતાની.
નાગાં કજીઓ	હળ. ધણી.	

તમે ઘોર દીઠાં છે ? હોવે, બહુ એ. ઘોર કોણે ન દીઠાં હોય ? તો કહો, ઘોર કોને કહીએ ? ગાય છે, બેસ છે, એ ઘોર. કેવાં છોકરાંને ઘોર કેહેવાં ? છોકરાંને ઘોર કેહેવાય ? હા, જે ધૂળમાં કે કાદવમાં રમે, મેલાં રહે, નાગાં ફરે, ભણે નહીં, કજીઓ કરે, એવાં નઠારાં હોય, તે ઘોર કેહેવાય. ગાયો, બેસો, બળદ, એ ઘોર તો ધણાં કામનાં છે, ખાવાને દૂધ દે છે, હળ એંચે છે, ગાડી એંચે છે, પણ ઘોર જેવાં નઠારાં છોકરાં તો કશાએ કામનાં નહીં. ઘોર જેમ પોતાના ધણીનું કહેલું કરે છે, તેમ સૌ છોકરાંએ મા, બાપ, અને મહેતાજી કહે તે કરવું.

પાઠ ૫૬.

કૂતરો.	કબૂતર.	પાંખો.	ઘલોડી.
	ચકલો.	ઝાડો.	દીધાં.
ખિલાડી.	કાગડો.	માળા.	ગધેડો.
	પોપટ.	ઉંદર	

તમે ઘોરનાં નામ તો દીધાં, પણ બાળક ડયાં જનાવર જોયાં છે તે કહો ? જોયાં હોય તેનાં નામ દો ? સાંખજીઃ ખિલાડી, કૂતરો, ઘાડો, ગધેડો, એ ચાર પગનાં છે. ઠીક. ચકલો, કાગડો, પોપટ, કબૂતર, એમને પાંખો હોય, ને પાંખોવતી ઊડે છે. તે શેમાં રહેતાં હશે ? ઝાડ માળા બાંધીને તેમાં રહે. ઉંદર, ઘલોડી, ને બીજાં ઘણાં છે. તમારે ઉંદર જોયો છે ? ઓહો, મેં તો ઘણાં જોયા છે. મારા ઘરમાં રોજ દોડદોડ કરે છે. બધું ઘર ખોદી નાખે છે.

પાઠ ૫૭.

એક. ૧.	લેખણ.	ઉમેરીએ.
બે. ૨.	મૂકું.	ઉલટા.
ત્રણ. ૩.	જોડો.	

મારા હાથમાં કેટલી ચોપડીઓ છે ? ૧. મારે હાથ કેટલા છે ? ૨. આ લેખણ જોડે બે બીજા મૂકું તો કેટલી થાય ? ૩. ત્રણમાંથી બે લઈ લઈ તો કેટલી રહે ? ૧. ત્રણમાંથી એક જાય તો કેટલી રહે ? ૨. એક પાઈમાં બે ઉમેરીએ તો કેટલી થાય ? ૩. હવે ખોલી જાઓ ૧, ૨, ૩. હવે એથી ઉલટા બોલો ૩, ૨, ૧.

૫૨

૫૧૪ ૫૮.

ચાર. ૪.

પાંચ ૫.

છ. ૬.

આંગળાં.

પાઈ.

ત્રણ ચોપડીઓમાં એક બીજી મૂકીએ તો કેટલી થાય ? ૪ થાય. તમારે એક હાથે કેટલાં આંગળાં છે ? ૫. ચારમાં કેટલાં મૂકીએ તો પાંચ થાય ? ૧. ને ત્રણમાં કેટલાં મૂકીએ તો પાંચ થાય ? ૨ મૂકવા પડે. ત્રણમાં ત્રણ મૂકીએ તો કેટલાં થાય ? ૬ થાય. છ પાઈમાંથી ચાર પાઈ લઈ તો કેટલી બાકી રહે ? ૨ રહે. એક ને બે કેટલા ? ૩. ત્રણને બે ? ૫. પાંચ ને એક ? ૬.

૫૧૪ ૫૯.

સાત. ૭.

આઠ. ૮.

નવ ૯.

દશ. ૧૦.

મીડું.

છ પાઈમાં એક નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૭ થાય. પાંચમાં બે નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૭. ને ત્રણ નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૮ થાય. આઠ પાઈમાંથી ચાર પાઈ લઈ તો કેટલી રહે ? ૪ રહે. ને છ લઈ તો કેટલી રહે ? ૨ રહે. આઠ પાઈમાં એક પાઈ નાખીએ તો કેટલી પાઈ થાય ? ૯ થાય. સાત પાઈમાં બે પાઈ ઊભરીએ તો કેટલી થાય ? ૯ થાય. છ પાઈમાં ત્રણ પાઈ ઊભરીએ તો કેટલી થાય ? તે પણ ૯ થાય. નવ પાઈમાંથી પાંચ લઈ તો કેટલી બાકી રહે ? ૪ રહે. નવ પાઈમાં એક પાઈ નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૧૦ થાય. દસ કેમ લખાય ? પહેલો ૧ ને પછી આઠ ૦ મીડું લખીએ તેવારે ૧૦ થાય.

